

(Α) Περίληψη

- Ένα χρόνο μετά την έναρξη λειτουργίας της νέας Υπηρεσίας Ασύλου, έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος στην ποιότητα της διαδικασίας, που αντανακλάται και στα ποσοστά χορήγησης καθεστώτος διεθνούς προστασίας. Είναι αναγκαία η συνέχιση πολιτικής στήριξης και περαιτέρω ενίσχυσης της Υπηρεσίας Ασύλου, προκειμένου να αντιμετωπισθούν μια σειρά προκλήσεων. Από την άλλη, απαιτείται άμεσα λήψη μέτρων για τα προβλήματα που εξακολουθούν να υφίστανται εκεί που εφαρμόζεται ακόμη η παλαιά διαδικασία ασύλου.
- Η λειτουργία της Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής σηματοδότησε την αρχή μιας αλλαγής προς την ορθή κατεύθυνση σε σχέση με τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπιζόνταν οι αφίξεις στα σύνορα στο παρελθόν. Όμως το εγχείρημα χρειάζεται μεγαλύτερη στήριξη από πλευράς της Πολιτείας για να είναι βιώσιμο σε βάθος χρόνου και να επηρεάσει θετικά όλα τα στάδια που έπονται της καταγραφής και της διαπίστωσης των αναγκών των νεο-εισερχομένων.
- Η στροφή των μικτών μεταναστευτικών ομάδων στο επικίνδυνο θαλάσσιο πέρασμα δημιουργεί αυξημένες προκλήσεις για την προστασία της ανθρώπινης ζωής, καθώς και για την ασφαλή διέλευση των προσφύγων, ιδίως όταν η πλειοψηφία των νεο-εισερχομένων περιλαμβάνει άτομα με προσφυγικό προφίλ, όπως Σύριοι, Σομαλοί, Ερυθραίοι και Παλαιστίνιοι.
- Η πρακτική της γενικευμένης διοικητικής κράτησης, σε συνδυασμό με τη χρονική της διάρκεια και τις συνθήκες κράτησης, εγείρουν σοβαρά προβλήματα για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων των προσφύγων και οι υιοθετούμενες πολιτικές και πρακτικές χρήζουν επανεξέτασης.
- Ο τομέας της υποδοχής των αιτούντων άσυλο και των ασυνόδευτων παιδιών (ανοιχτές δομές) χαρακτηρίζεται ακόμη από συστημικές ανεπάρκειες, με κυριότερο το έλλειμμα στρατηγικού σχεδιασμού και αποτελεσματικού συντονισμού των εμπλεκόμενων Αρχών.
- Η απουσία μέτρων ενταξιακής πολιτικής, σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση, περιορίζουν τη δυνατότητα των δικαιούχων διεθνούς προστασίας για απόλαυση των δικαιωμάτων τους, ενώ δημιουργούνται πρόσθετοι κίνδυνοι κοινωνικού αποκλεισμού και περιθωριοποίησης.
- Η έξαρση της ρατσιστικής βίας το 2013, ενεργοποίησε, αν και καθυστερημένα, τα αντανακλαστικά της Πολιτείας, σε επίπεδο θεσμικής αντιμετώπισης. Η πρόσφατη υιοθέτηση ρύθμισης για την προστασία των θυμάτων, έστω και με Υπουργική Απόφαση, δημιουργεί ένα πρώτο θετικό βήμα για την ενθάρρυνση των θυμάτων να καταγγείλουν τα εγκλήματα μίσους και για τη δίωξη των ενόχων.

(B) Συνοπτική παρουσίαση της κατάστασης

Ασύλο

Η έναρξη λειτουργίας της νέας Υπηρεσίας Ασύλου αποτέλεσε τη σημαντικότερη εξέλιξη στο διάστημα που μεσολάβησε από την προηγούμενη Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων μέχρι σήμερα. Η πρόοδος που έχει σημειωθεί στην κατεύθυνση μιας δίκαιης και αποτελεσματικής διαδικασίας ασύλου αντανακλάται εμφανώς στην υιοθέτηση ενός νομοθετικού πλαισίου σύμφωνου με τα πρότυπα της νομοθεσίας της Ε.Ε., στην ποιότητα της εξέτασης των αιτημάτων σε πρώτο και δεύτερο βαθμό (συμπεριλαμβανόμενης της διερμηνείας), στην ποιότητα των αποφάσεων (με επαρκή αιτιολογία), στο χρόνο εξέτασης από την υποβολή μέχρι την οριστική απόφαση, καθώς και στην άνοδο των ποσοστών αναγνώρισης καθεστώτος προσφυγικού ή επικουρικής προστασίας σε συνδυασμό με τις εξεταζόμενες εθνικότητες. Για το διάστημα από 7/6/2013 μέχρι 31/5/2014 (ένας χρόνος λειτουργίας), τα ποσοστά αυτά ανέρχονταν για τον 1^ο βαθμό σε 14% προσφυγικό καθεστώς και 6,1% επικουρική προστασία, ενώ για το 2^ο βαθμό σε 9,8% προσφυγικό καθεστώς και 4,1% επικουρική προστασία. Η Ύπατη Αρμοστεία θεωρεί την επιτυχή μετάβαση από το παλιό, εξαιρετικά προβληματικό σύστημα ασύλου, στο νέο, ως θετική εξέλιξη ιδιαίτερης βαρύτητας.

Πρόκληση για το άμεσο μέλλον αποτελεί η διεύρυνση της δυνατότητας πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου των ενδιαφερομένων, με περαιτέρω ενεργοποίηση των Περιφερειακών Γραφείων Ασύλου και πλήρωση όλων των οργανικών θέσεων της Υπηρεσίας Ασύλου, κατά τα προβλεπόμενα στο Ν. 3907/2011. Επίσης, σημαντική πρόκληση αποτελεί η ορθή εφαρμογή της νομοθεσίας για την κράτηση των αιτούντων διεθνούς προστασίας και η ασφαλής διάγνωση της συνδρομής των λόγων που επιτρέπουν την κατ' εξαίρεση κράτησή τους. Τέλος, ζήτημα προς άμεση διευθέτηση αποτελεί η έκδοση των αναγκαίων κανονιστικών πράξεων για την έκδοση αδειών διαμονής και ταξιδιωτικών εγγράφων στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας, προκειμένου τα πρόσωπα αυτά να μπορούν να ασκήσουν τα κατά νόμο δικαιώματά τους.

Σε ό,τι αφορά την εξέταση των συσσωρευμένων προσφυγών από το προηγούμενο σύστημα (περίπου 41,000 τον Απρίλιο 2014), έχουν πραγματοποιηθεί ουσιαστικά βήματα που αντανακλώνται στην εκκαθάριση σημαντικού αριθμού παλαιών υποθέσεων, την αναβάθμιση της ποιότητας της διαδικασίας και των σχετικών αποφάσεων, και την άνοδο των ποσοστών χορήγησης καθεστώτος διεθνούς προστασίας. Ωστόσο, σημαντικό εμπόδιο για την πρόοδο της εξέτασης των συσσωρευμένων προσφυγών αποτελούν τα υψηλά ποσοστά, αφενός της μη εμφάνισης των προσφευγόντων μετά από πρόσκληση για λήψη συνέντευξης, αφετέρου των αναβολών εξέτασης των υποθέσεων, με κυριότερες αιτίες την αναποτελεσματικότητα των επιδόσεων, την ανεπαρκή επικαιροποίηση και τήρηση του φυσικού και ηλεκτρονικού αρχείου και την πλημμελή διεκπεραίωση των ανανεώσεων των Δελτίων των αιτούντων διεθνούς προστασίας. Όλα τα παραπάνω έχουν ως αποτέλεσμα την αμφισβητούμενη τήρηση των εγγυήσεων της διαδικασίας ασύλου για τις παλαιές αιτήσεις και τη μη απόλαυση των δικαιωμάτων των αιτούντων. Για την επίλυσή τους είναι αναγκαία η άμεση, αποτελεσματική και στοχευμένη δραστηριοποίηση των αρμόδιων Δ/σεων Αλλοδαπών της ΕΛ.ΑΣ. Επίσης, κρίσιμο ζήτημα, στο πλαίσιο των διαδικασιών του παλαιού συστήματος, αποτελούν τόσο η ανεπαρκής αιτιολόγηση των απορριπτικών αποφάσεων για την ανανέωση του καθεστώτος επικουρικής προστασίας, όσο και οι καθυστερήσεις στη διεκπεραίωση των αιτήσεων για ανανέωση ανθρωπιστικού καθεστώτος.

Στον τομέα της διαχείρισης προσφύγων και μεταναστών που εισέρχονται παράτυπα στην ελληνική επικράτεια από τα Ελληνο-Τουρκικά σύνορα (Έβρος και Ανατολικό Αιγαίο), σημαντική εξέλιξη αποτέλεσε η έναρξη λειτουργίας της πολιτικής Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής. Η δημιουργία του πρώτου Κέντρου Πρώτης Υποδοχής στο Φυλάκιο του Έβρου, σηματοδότησε μια διαφορετική αντιμετώπιση των νεο-εισερχομένων, με γνώμονα την ορθή καταγραφή τους, την ενημέρωση για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους σε γλώσσα που κατανοούν, την κάλυψη των βασικών ανθρωπιστικών τους αναγκών, και τις ενέργειες για περαιτέρω παραπομπή τους. Στην κατεύθυνση έκτακτης κάλυψης άλλων σημείων με αυξημένες ροές κινήθηκαν και οι δύο Κινητές Μονάδες της Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, που όμως λειτουργούν σε πιο περιορισμένο πλαίσιο, εντός χώρων αρμοδιότητας της Ελληνικής Αστυνομίας (κέντρα κράτησης σε Λέσβο και Σάμο). Για τη βιωσιμότητα του εγχειρήματος, τη βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών και τη δημιουργία Κέντρων Πρώτης Υποδοχής και σε άλλα σημεία εισόδου της χώρας, απαραίτητη είναι η πλήρωση όλων των κενών οργανικών θέσεων, ενώ για την αποτελεσματικότητα του μηχανισμού των παραπομπών προϋπόθεση είναι η δημιουργία πρόσθετων (ανοιχτών) δομών φιλοξενίας και υπηρεσιών στήριξης.

Στο πλαίσιο της αρχικής υποδοχής που συνδέεται με την αρμοδιότητα του Λιμενικού Σώματος, το οποίο καλείται να επιληφθεί των νεο-εισερχομένων μέσω θαλάσσης για ένα σύντομο, αλλά κρίσιμο διάστημα, καθίσταται αναγκαία η άμεση υιοθέτηση μέτρων για τη βελτίωση των συνθηκών πρώτης υποδοχής (προσωρινή στέγαση, κάλυψη πρώτων αναγκών κλπ.), κατ' εφαρμογή και σχετικής διαταγής του Αρχηγείου του Λιμενικού Σώματος. Επισημαίνεται ότι το 2013 αυξήθηκαν πάνω από τρεις φορές οι αφίξεις μέσω θαλάσσης (11.447 έναντι 3.651 κατά το 2012), ενώ στους 4 πρώτους μήνες του 2014 παρατηρείται διπλασιασμός σε σχέση με το αντίστοιχο τετράμηνο του 2013 (4.700 έναντι 2.077). Είναι χαρακτηριστικό ότι επιχειρήσεις διάσωσης του Λιμενικού Σώματος γίνονται πλέον σχεδόν σε καθημερινή βάση.

Στο πεδίο της πρόσβασης στην επικράτεια και, άρα, σε αποτελεσματική προστασία όσων αναζητούν διεθνή προστασία, η συνεχιζόμενη στροφή των μικτών μεταναστευτικών ομάδων στη διέλευση των θαλάσσιων συνόρων της χώρας (λόγω και της δυσχέρασης της διέλευσης από τα χερσαία σύνορα στην περιοχή του Έβρου), σηματοδοτείται από ναυάγια και απώλεια ανθρώπινων ζώων στη θάλασσα. Το 2014 έχουν υπάρξει περισσότεροι από 70 νεκροί και αγνοούμενοι στο Αιγαίο. Η ανάγκη πρόταξης της προστασίας της ανθρώπινης ζωής σε σχέση με την ανάγκη φύλαξης των συνόρων, επιβάλλει ενίσχυση των επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης, δυνατότητα ελεγχόμενης διέλευσης μέσω χερσαίων συνόρων για τους έχοντες ανάγκη διεθνούς προστασίας, καθώς και ανάληψη πρωτοβουλίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ώστε να ενισχυθούν οι δυνατότητες νόμιμης μετακίνησης και να αποφεύγεται το επικίνδυνο θαλάσσιο πέρασμα, με το παράδειγμα των Σύρων προσφύγων να είναι σήμερα χαρακτηριστικό αυτής της ανάγκης. Επισημαίνεται, επίσης, ότι η μεγάλη πλειοψηφία των νεο-εισερχομένων πλέον περιλαμβάνει άτομα με προσφυγικό προφίλ, όπως Σύροι, Σομαλοί, Ερυθραίοι και Παλαιστίνιοι.

Τέλος, απαιτείται ενδελεχής και σε βάθος έρευνα αναφορικά με τις καταγγελίες για άτυπες αναγκαστικές επιστροφές ανθρώπων που είχαν εισέλθει στην ελληνική επικράτεια και επαναπροωθήθηκαν στην Τουρκία έξω από το προβλεπόμενο πλαίσιο της εθνικής, ευρωπαϊκής και διεθνούς νομοθεσίας. Παρά τις διαβεβαιώσεις των αρμόδιων ελληνικών Αρχών ότι τέτοιες πρακτικές δεν λαμβάνουν χώρα, η Υ.Α. έχει λάβει και εξακολουθεί να λαμβάνει μεγάλο αριθμό μαρτυριών (για το διάστημα από τον Αύγουστο 2013 μέχρι αρχές Μαΐου 2014 τέτοιες μαρτυρίες αφορούν πάνω από 100 περιστατικά) από πρόσφυγες και μετανάστες για άτυπες αναγκαστικές επιστροφές στην Τουρκία από τη θάλασσα ή μέσω του ποταμού Έβρου. Οι μαρτυρίες αυτές (που σε ορισμένες περιπτώσεις ενισχύονται από αφηγήσεις κατοίκων της τοπικής κοινωνίας οι οποίοι συνέδραμαν τους νεο-αφιχθέντες) αναδεικνύουν έναν παρεμφερή τρόπο δράσης στα διάφορα περιστατικά, ενώ συχνά περιλαμβάνουν και αναφορές για βίαιη συμπεριφορά (χρήση σωματικής ή λεκτικής βίας) από μεριάς των Αρχών.

Για την Υ.Α. σημαντικό πρόβλημα αποτελεί η διοικητική κράτηση αλλοδαπών (στους οποίους συμπεριλαμβάνονται και πρόσωπα που εμπίπτουν στην Εντολή του Οργανισμού), όσον αφορά τόσο τους όρους επιβολής του μέτρου της κράτησης όσο και τις συνθήκες κράτησης, που υπολείπονται κατά πολύ των ελάχιστων προτύπων αξιοπρεπούς διαβίωσης, ιδίως όταν η κράτηση υλοποιείται στα κρατητήρια των αστυνομικών τμημάτων ανά την επικράτεια που δεν είναι προορισμένα για μακρόχρονη κράτηση.

Σε σχετική πρόσφατη ανάλυσή της, η Υ.Α. επισημαίνει πως η κράτηση, αντί να είναι εξαιρετικό μέτρο, αποτελεί για πολλές κυβερνήσεις μια συνήθη πρακτική με στόχο την αποθάρρυνση της παράτυπης εισόδου ή παραμονής στη χώρα. Τονίζοντας πως ο στόχος αυτός δεν αποτελεί νόμιμο λόγο κράτησης κατά το διεθνές δίκαιο, η Υ.Α. σημειώνει πως ακόμη και οι πιο αυστηρές πολιτικές κράτησης δεν είναι ικανές να αποτρέψουν την παράτυπη μετανάστευση και καλεί τις κυβερνήσεις να εφαρμόσουν εναλλακτικά μέτρα, που αρκούν για να αντιμετωπίσουν επαρκώς τις όποιες προκλήσεις σε επίπεδο ασφάλειας και δημόσιας τάξης.

Παρότι, σύμφωνα με το νόμο, η κράτηση πρέπει να αποτελεί το έσχατο μέτρο, αφού έχουν εξαντληθεί οι δυνατότητες επιβολής άλλων λιγότερο επαχθών μέτρων, να επιβάλλεται σε εξατομικευμένη βάση που να αιτιολογείται επαρκώς, να είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον επιδιωκόμενο σκοπό της (δηλαδή την απομάκρυνση του αλλοδαπού από τη χώρα) και να επιβάλλεται για το αναγκαίο εκείνο διάστημα που απαιτείται προς εκπλήρωση του σκοπού αυτού, στην πράξη εφαρμόζεται γενικευμένα και συστηματικά, χωρίς να πληρούνται πάντα οι παραπάνω προϋποθέσεις. Έτσι παρατηρείται σήμερα, στα λεγόμενα «προαναχωρησιακά» κέντρα, να κρατούνται εθνικότητες των οποίων η απέλαση-απομάκρυνση από τη χώρα δεν είναι εφικτή, συμπεριλαμβανομένων αυτών για τους οποίους η Υ.Α. έχει εκδώσει οδηγία μη επιστροφής, ασυνόδευτα παιδιά που είναι καταγεγραμμένα ως ενήλικες, άτομα με σοβαρά προβλήματα υγείας, καθώς και πρόσωπα τα οποία θα μπορούσαν να θεμελιώσουν δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης σε άλλη χώρα της Ε.Ε.

Επιπλέον σε περιπτώσεις μη δυνατότητας εκτέλεσης του μέτρου της απομάκρυνσης, όπως στην περίπτωση των Σύρων (σύμφωνα με την Εγκύκλιο για τη μη απέλαση και μη κράτηση των Σύρων), μπορεί να γίνει επίκληση λόγων «δημόσιας τάξης» προκειμένου να επιβληθεί το μέτρο της κράτησης προς απομάκρυνση. Πέραν της αμφισβήτησης της νομιμότητας των πράξεων αυτών, καθώς η κράτηση δεν εξυπηρετεί έναν νόμιμο σκοπό αφού οι κρατούμενοι δεν είναι απελάσιμοι, οι λόγοι «δημόσιας τάξης» σπάνια αιτιολογούνται επαρκώς και σε ατομική βάση.

Όσον αφορά την κράτηση των αιτούντων διεθνούς προστασίας, πέραν των ανωτέρω εγγυήσεων, επιβάλλεται η κράτησή τους να αποτελεί, σύμφωνα με το νόμο, εξαιρετικό μέτρο. Τα αιτήματα διεθνούς προστασίας ατόμων που βρίσκονται υπό κράτηση πρέπει να διεκπεραιώνονται στο συντομότερο δυνατό διάστημα.

Τέλος, η Υ.Α. εκφράζει τη σοβαρή ανησυχία της για την υιοθέτηση, από πλευράς του αρμόδιου Υπουργείου, απόφασης που επιτρέπει πρακτικά την παράταση της κράτησης και πέραν του ανώτατου ορίου των 18 μηνών που προβλέπει ο νόμος και η σχετική Οδηγία της Ε.Ε, και επισημαίνει ότι το μέτρο, σε κάθε περίπτωση, δεν μπορεί να εφαρμοσθεί σε αιτούντες διεθνούς προστασίας.

Η υποδοχή των αιτούντων άσυλο σε κέντρα φιλοξενίας, με όλες τις αναγκαίες υπηρεσίες στήριξης (ιατρο-φαρμακευτικής, κοινωνικής, νομικής και ψυχολογικής), προβλέπεται από την ευρωπαϊκή και την εθνική νομοθεσία. Πέραν από την ανάγκη βελτίωσης της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών, η χωρητικότητα των ανοικτών δομών φιλοξενίας υπολείπεται σημαντικά των πραγματικών αναγκών (περίπου 1.000 θέσεις διαθέσιμες). Εξάλλου η λειτουργία των εν λόγω δομών, τη διαχείριση των οποίων αναλαμβάνουν κατά κανόνα Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, αντιμετωπίζει συνεχείς προκλήσεις που σχετίζονται με την πλήρη, σχεδόν, εξάρτησή τους από περιοδική (σε προγραμματική βάση) και μη μόνιμη χρηματοδότησή τους. Ο στρατηγικός σχεδιασμός και συντονισμός, από πλευράς συναρμόδιων Υπουργείων, για την οργάνωση του τομέα της υποδοχής είναι αναγκαίος, ενόψει και της άμεσης ανάγκης υλοποίησης της δέσμευσης των ελληνικών αρχών προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για δημιουργία 1.500 επιπλέον θέσεων σε ανοιχτές δομές υποδοχής μέχρι το τέλος του 2014.

Στον τομέα των κοινωνικών δικαιωμάτων, οι αιτούντες άσυλο συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα, τα οποία συνεχώς επιτείνονται λόγω και της οικονομικής κρίσης. Η χώρα μας αδυνατεί να εξασφαλίσει τις απαραίτητες υλικές συνθήκες υποδοχής, όπως αυτές προβλέπονται και στη νομοθεσία της Ε.Ε., και οι αιτούντες άσυλο συχνά ζουν στο περιθώριο, χωρίς στήριξη, στέγη και νόμιμη εργασία.

Σε ό,τι αφορά την υποδοχή των ασυνόδευτων παιδιών, προτεραιότητα αποτελεί η βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Το κριτήριο αυτό, που θα πρέπει να αποτελεί γνώμονα και για μια σειρά άλλων δράσεων της Πολιτείας που αφορούν τα ασυνόδευτα παιδιά, καθιστά επιτακτική την επανεξέταση και βελτίωση του θεσμού της επιτροπείας, σε επίπεδο νομοθεσίας και, κυρίως, υλοποίησης, προκειμένου να εξασφαλισθεί η αναγκαία εκπροσώπηση του παιδιού σε όλες τις διαδικασίες που το αφορούν.

Ένταξη των δικαιούχων διεθνούς προστασίας

Το ποσοστό χορήγησης καθεστώτος διεθνούς προστασίας έχει αυξηθεί σήμερα σε σημαντικό βαθμό. Στον ένα χρόνο λειτουργίας της νέας Υπηρεσίας Ασύλου χορηγήθηκε καθεστώς σε 1106 πρόσφυγες και δικαιούχους επικουρικής προστασίας, τους οποίους η Πολιτεία καλείται να στηρίξει προκειμένου να ζήσουν με αυτάρκεια και αξιοπρέπεια. Η συμπερίληψη των δικαιούχων διεθνούς προστασίας στις πολιτικές ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών (με βάση τον πρόσφατο Κώδικα Μετανάστευσης Ν. 4251/2014, άρθρο 128), είναι ανάγκη να οδηγήσει σε μέτρα ένταξης τα οποία θα λαμβάνουν υπόψη της ιδιαίτερες ανάγκες των προσώπων αυτής της κατηγορίας.

Η οικονομική κρίση συνεχίζει να πλήττει ιδιαίτερα τις ευάλωτες ομάδες, μεταξύ των οποίων είναι και ο προσφυγικός πληθυσμός, και ειδικότερα τα παιδιά, τις γυναίκες πρόσφυγες, τα άτομα με αναπηρίες και τους ηλικιωμένους. Η ανάγκη για στήριξη, αμέσως μετά τη χορήγηση καθεστώτος, έχει γίνει ακόμη πιο επιτακτική, όπως επίσης και η ανάγκη συμπερίληψης των δικαιούχων διεθνούς προστασίας στα διάφορα μέτρα κοινωνικής πολιτικής για τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, με όρους που να διευκολύνουν την αποτελεσματική πρόσβασή τους σε ένα ελάχιστο δίκτυο κοινωνικής προστασίας.

Η χρονιά που πέρασε σηματοδοτήθηκε από έξαρση της ρατσιστικής βίας κατά υπηκόων τρίτων χωρών, οι οποίοι στοχοποιήθηκαν λόγω εθνικής ή εθνοτικής προέλευσης, χρώματος ή θρησκευτικών πεποιθήσεων. Το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας κατέγραψε μέσω συνεντεύξεων με τα θύματα, 166 περιστατικά ρατσιστικής βίας το 2013, με τουλάχιστον 320 θύματα. Σε 143 περιστατικά τα θύματα ήταν πρόσφυγες ή μετανάστες. Στην πλειοψηφία τους, τα περιστατικά αφορούσαν βαριές σωματικές βλάβες (μία με τραγική κατάληξη) και διακρίνονταν για τη βαναυσότητα των επιθέσεων, στις οποίες πρωταγωνιστούσαν οργανωμένες ομάδες κρούσης. Το τελευταίο τρίμηνο του 2013 και μετά την προφυλάκιση ηγετικών στελεχών της Χρυσής Αυγής, τα κρούσματα οργανωμένων ρατσιστικών επιθέσεων μειώθηκαν αισθητά.

Αν και οι Αρχές καθυστέρησαν πολύ να αναγνωρίσουν την ύπαρξη, το μέγεθος, τα χαρακτηριστικά και την ανάγκη αντιμετώπισης του φαινομένου της ρατσιστικής βίας, τα βήματα που σημειώθηκαν σε επίπεδο θεσμικής οργάνωσης (δημιουργία Τμημάτων Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας στην ΕΛ.ΑΣ.) και δικαστικής δίωξης (εξέταση του ρατσιστικού κινήτρου και πρόσφατες καταδίκες), αποτελούν θετικές εξελίξεις. Βασική προϋπόθεση πάταξης της ατιμωρησίας παραμένει η ανάγκη προστασίας των θυμάτων και ουσιαστών μαρτύρων, ανεξάρτητα του νομικού τους καθεστώτος. Στην κατεύθυνση αυτή, η πρόσφατη υιοθέτηση Υπουργικής Απόφασης που επαναφέρει το άρθρο 19 του Μεταναστευτικού Κώδικα, μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην αντιμετώπιση της ρατσιστικής εγκληματικότητας.

Τέλος, ιδιαίτερη μνεία χρήζουν τα ευρήματα του Δικτύου για σημαντική αύξηση των περιστατικών όπου η αστυνομική συνδέεται με τη ρατσιστική βία, γεγονός που επιβάλλει τη δημιουργία ανεξάρτητου μηχανισμού αποτελεσματικής διερεύνησης των καταγγελιών για αστυνομική βία και αυθαιρεσία.

(Γ) Προτάσεις

Ασύλο

- Πλήρωση όλων των κενών οργανικών θέσεων στην Υπηρεσία Ασύλου μέσω αξιοποίησης δυνατοτήτων, όπως αυτές προκύπτουν είτε στο πλαίσιο του προγράμματος κινητικότητας των δημοσίων υπαλλήλων είτε στο πλαίσιο των προγραμματισμένων ετήσιων προσλήψεων από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη.
- Υιοθέτηση ρεαλιστικού χρονοδιαγράμματος για την ενεργοποίηση το ταχύτερο δυνατόν, αν όχι όλων, τουλάχιστον ορισμένων από τα προβλεπόμενα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου (λ.χ. Θεσσαλονίκης, Ηρακλείου, Πάτρας), ώστε να καλυφθούν γεωγραφικές ενότητες για τις οποίες υπάρχουν ενδείξεις ότι συγκεντρώνουν σημαντικό αριθμό μη κρατούμενων αλλοδαπών που θα επιθυμούσαν να υποβάλουν αίτημα ασύλου και σήμερα είναι αδύνατον να εξυπηρετηθούν στον τόπο διαμονής τους.
- Προσαρμογή των προβλέψεων του Κρατικού Προϋπολογισμού (για το 2015 και τα επόμενα έτη) στο σκέλος που αφορά την εγγραφή πιστώσεων για δαπάνες της Υπηρεσίας Ασύλου ώστε να καλύπτεται αν όχι το σύνολο, τουλάχιστον το μεγαλύτερο μέρος των λειτουργικών αναγκών τόσο της Κεντρικής Υπηρεσίας όσο και των Περιφερειακών Γραφείων Ασύλου.

- Άμεση διεκπεραίωση των αιτήσεων που εκκρεμούν ενώπιον των πρωτοβάθμιων αρχών εξέτασης (Ελληνική Αστυνομία) της ‘παλαιάς’ διαδικασίας ασύλου και οι οποίες υπολογίζονταν, τον Ιανουάριο του 2014, σε 5.000 υποθέσεις.
- Συνέχιση της επένδυσης, τόσο υπό τη μορφή χρηματικών και ανθρώπινων πόρων όσο και με την υιοθέτηση λύσεων οι οποίες θα επιταχύνουν τη διαδικασία χωρίς να πλήττουν την ποιότητά της, στην εκκαθάριση των σωρευμένων προσφυγών (backlog). Εκπόνηση συγκεκριμένου Σχεδίου Δράσης για την εξέταση των σωρευμένων προσφυγών με στόχους, χρονοδιάγραμμα και δείκτες και επιχειρησιακή ενίσχυση ιδίως της Δ/σης Αλλοδαπών Αττικής για τη βελτίωση των διοικητικών διαδικασιών που επηρεάζουν την εξέταση σε β’ βαθμό (επιδόσεις προσκλήσεων για συνέντευξη και ανανεώσεις Δελτίων αιτούντων).
- Άμεση υιοθέτηση των αναγκαίων κανονιστικών ή εγκυκλίων διατάξεων, ώστε να καταστεί δυνατή η έκδοση αποφάσεων επί αιτημάτων ανανέωσης αδειών διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους τα οποία έχουν χορηγηθεί στο πλαίσιο της ‘παλαιάς’ διαδικασίας ασύλου. Έως την οριστική επίλυση του ζητήματος, προτείνεται η αυτοδίκαιη παράταση της ισχύος των αδειών διαμονής οι οποίες έχουν λήξει και η επιστροφή τους στους κατόχους τους (εφόσον τούς έχουν αφαιρεθεί κατά την υποβολή αιτήματος ανανέωσης).
- Επανεξέταση από τις αρμόδιες Αρχές (στο πλαίσιο της παλαιάς διαδικασίας ασύλου) της τυποποιημένης απόρριψης αιτημάτων ασύλου σε 1^ο βαθμό χωρίς επαρκή αιτιολογία, καθώς και αιτημάτων ανανέωσης αδειών παραμονής δικαιούχων επικουρικής προστασίας και ανθρωπιστικού καθεστώτος. Το πρώτο τετράμηνο του 2014, τα όργανα απόφασης σε 1^ο βαθμό της παλαιάς διαδικασίας αποφάνθηκαν θετικά μόνο σε 5 αιτήσεις ασύλου Σύρων (σε σύνολο 106 αποφάσεων που εκδόθηκαν). Το ίδιο διάστημα, οι αρμόδιες Αρχές στο πλαίσιο της νέας διαδικασίας ασύλου αποφαινόμεθα θετικά επί αιτήσεων Σύρων σε ποσοστό 99,5%.

Πρώτη Υποδοχή

- Άμεση λήψη μέτρων για ολοκλήρωση της στελέχωσης της Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής με προσωπικό διαφόρων ειδικοτήτων, όπως προβλέπεται από το Ν. 3907/2011.
- Ίδρυση και λειτουργία Κέντρων Πρώτης Υποδοχής (ΚΕ.Π.Υ.) σε όλα τα καιρία σημεία εισόδου της χώρας, με άμεση προτεραιότητα τα νησιά του Β.Α. Αιγαίου και τη Δωδεκάνησο, ώστε όλοι οι υπήκοοι τρίτων χωρών να υποβάλλονται σε διαδικασίες πρώτης υποδοχής (screening/εντοπισμού και παραπομπής) και να μην υπάρχουν διαδικασίες ‘δύο ταχυτήτων’.
- Εξασφάλιση των απαραίτητων πόρων για τη βιώσιμη λειτουργία των Περιφερειακών Μονάδων της Πρώτης Υποδοχής (Κέντρα και Κινητές Μονάδες), με γνώμονα την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και την αποτελεσματική διαχείριση των νέων αφίξεων.
- Δημιουργία τυποποιημένων κανόνων λειτουργίας και επαρκής και συνεχής εκπαίδευση του προσωπικού της Υπηρεσίας και των συνεργαζόμενων με αυτήν φορέων, στα πρότυπα αντίστοιχων Ευρωπαϊκών συστημάτων.
- Άμεση λήψη μέτρων για δημιουργία ανοιχτών δομών φιλοξενίας και κοινωνικής στήριξης αιτούντων άσυλο, ασυνόδευτων ανηλίκων και ευάλωτων ομάδων, ώστε να είναι δυνατές και αποτελεσματικές οι παραπομπές από τα ΚΕ.Π.Υ. και γενικότερα από τα σημεία εισόδου όσων εμπίπτουν στις σχετικές κατηγορίες, μόλις ολοκληρώνονται οι διαδικασίες της πρώτης υποδοχής.

- Ενίσχυση, από πλευράς ανθρώπινου δυναμικού και επιχειρησιακών μέσων, ειδικότερα στις παραμεθόριες περιοχές, της δυνατότητας ανταπόκρισης των αρμόδιων αρχών (Ελληνικού Λιμενικού Σώματος) σε καταστάσεις έρευνας και διάσωσης στη θάλασσα.
- Υιοθέτηση από τα δύο αρμόδια Υπουργεία (Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και Ναυτιλίας και Αιγαίου) εσωτερικών κανόνων λειτουργίας και επιχειρησιακής δράσης στα σύνορα, με γνώμονα το σεβασμό στους κανόνες του διεθνούς, ευρωπαϊκού και εθνικού δικαίου. Αυτοί οι κανόνες συνίστανται πρωτίστως στην προστασία της ανθρώπινης ζωής και της αξιοπρέπειας του ατόμου, όπως επίσης στην υποχρέωση εντοπισμού και μη-επαναπροώθησης προσώπων που τυχόν έχουν ανάγκη τη διεθνή προστασία. Συνεχής και αποτελεσματική παρακολούθηση τήρησης αυτών των κανόνων, ενδεχομένως μέσω σύστασης ειδικού σώματος εντός της ΕΛ.ΑΣ. και του Λ.Σ.
- Ειδικότερα για τις αφίξεις μέσω θάλασσας, ενίσχυση της δυνατότητας αποτελεσματικής πρώτης διαχείρισης των νέων αφίξεων από πλευράς τοπικών Λιμενικών Αρχών, με το αναγκαίο ανθρώπινο δυναμικό και την παροχή απαραίτητου εξοπλισμού (είδη πρώτης ανάγκης, φάρμακα, είδη ατομικής υγιεινής και προστασίας). Άμεση και ουσιαστική βελτίωση των συνθηκών παραμονής κρατουμένων υπό την ευθύνη του Λιμενικού Σώματος στα σημεία εισόδου.
- Αποτελεσματική διερεύνηση των περιστατικών στα χερσαία και θαλάσσια σύνορα για τα οποία υπάρχουν μαρτυρίες αναφορικά με άτυπες αναγκαστικές επιστροφές (ομαδικές επαναπροωθήσεις). Δημοσιοποίηση αποτελεσμάτων των σχετικών διερευνήσεων.
- Συνέχιση και ενίσχυση του διαλόγου, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την αντιμετώπιση του ζητήματος των μικτών μεταναστευτικών ροών και την ανάγκη κατανομής των ευθυνών μεταξύ των Κρατών-Μελών της Ε.Ε., με επίκεντρο την ασφάλεια της ανθρώπινης ζωής και την προστασία των προσφύγων. Παράλληλα με την ανάγκη περαιτέρω ενίσχυσης των επιχειρήσεων διάσωσης, ένας τέτοιος διάλογος πρέπει να επικεντρώνεται στη δημιουργία διόδων νόμιμης διέλευσης για τους πρόσφυγες, ώστε να αποφεύγεται η επιλογή επικίνδυνων παράτυπων μετακινήσεων.

Διοικητική κράτηση

- Εφαρμογή της διοικητικής κράτησης προς απέλαση/επιστροφή ως έσχατου μέσου, μετά από ουσιαστική ατομική αξιολόγηση και επαρκή αιτιολόγηση, και μόνο εφόσον αυτή είναι πρόσφορο και αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του σκοπού της επιστροφής. Εφαρμογή εναλλακτικών της κράτησης μέτρων που θα περιορίζουν την επιβολή του μέτρου της απόλυτης στέρησης της ελευθερίας.
- Μείωση της διάρκειας της κράτησης. Εξατομικευμένη και πλήρης αιτιολόγηση κάθε παράτασης της διάρκειάς της. Ουσιαστικός επανέλεγχος της νομιμότητας της κράτησης με σημαντική ενίσχυση των αρμόδιων δικαστηρίων.
- Η κράτηση των αιτούντων άσυλο πρέπει να εφαρμόζεται, στις περιπτώσεις που προβλέπεται από το νόμο, εξαιρετικά και για τον απολύτως αναγκαίο χρόνο. Οι Κατευθυντήριες Οδηγίες της Υ.Α. για την κράτηση των αιτούντων άσυλο μπορούν να αποτελέσουν κείμενο αναφοράς για την έκδοση οδηγιών εφαρμογής του αντίστοιχου νομοθετικού πλαισίου.

- Ανάκληση της Υπουργικής Απόφασης που αποδέχεται την υπ' αριθ. 44/2014 Γνωμοδότηση του ΝΣΚ, τουλάχιστον ως προς το μέρος που αφορά την παράταση της διοικητικής κράτησης πέραν του 18μηνου εντός των προ-αναχωρησιακών Κέντρων.
- Άρση της κράτησης και χορήγηση αναβολής απομάκρυνσης ή αναστολής απέλασης για όλους τους υπηκόους τρίτων χωρών προς τις οποίες δεν πραγματοποιούνται αναγκαστικές επιστροφές, συμπεριλαμβανομένων όσων η απομάκρυνσή τους θα παραβίαζε την αρχή της μη-επαναπροώθησης.
- Παύση της επίκλησης λόγων δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας ως έρεισμα για την κράτηση προς επιστροφή/απέλαση ενός υπηκόου τρίτης χώρας, όταν η επιστροφή/απέλαση είναι ανέφικτη. Όταν γίνεται επίκληση των λόγων δημόσιας τάξης, οι λόγοι αυτοί να εξειδικεύονται και να αιτιολογούνται επαρκώς.
- Κατά την επιβολή και επανεξέταση της κράτησης να λαμβάνεται υπόψη η ύπαρξη κατάλληλων χώρων κράτησης και η δυνατότητα εξασφάλισης αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης, όπως προβλέπεται από το νόμο. Ελλείψει αυτών, να μην επιβάλλεται το μέτρο της κράτησης, ιδίως σε ευάλωτες ομάδες όπως θύματα βασανιστηρίων, ανήλικους κ.ά.
- Έκδοση Κανονισμού Λειτουργίας για τα Κέντρα προ-αναχωρησιακής κράτησης, τις υλικές συνθήκες και τις υπηρεσίες που πρέπει να παρέχονται σε αυτά.
- Μη χρήση των Αστυνομικών Τμημάτων και άλλων εντελώς ακατάλληλων χώρων για τη διοικητική κράτηση υπηκόων τρίτων χωρών και αιτούντων άσυλο.

Υποδοχή αιτούντων άσυλο

- Ανάλυση πολιτικής πρωτοβουλίας για την εκπόνηση εθνικής στρατηγικής για την οργάνωση της υποδοχής των αιτούντων διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα σύμφωνα με την πρόσφατα αναθεωρηθείσα νομοθεσία της Ε.Ε., καθώς και τα πρότυπα που έχει θέσει η σχετική νομολογία του Δικαστηρίου του Στρασβούργου. Η εθνική στρατηγική θα πρέπει να συμπεριλάβει χαρτογράφηση των αναγκών και των φορέων που μπορούν να εμπλακούν στην οργάνωση της υποδοχής και να αναλάβουν δράσεις στο πεδίο αυτό, εκτίμηση των διαθέσιμων πόρων από τον κρατικό προϋπολογισμό καθώς και από συμπληρωματικά κονδύλια της Ε.Ε., και κατάρτιση ενός Σχεδίου Δράσης με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα και στοχοθεσία.
- Οριοθέτηση και εξειδίκευση της αρμοδιότητας των κρατικών αρχών που εμπλέκονται στην υποδοχή των αιτούντων διεθνούς προστασίας, ιδίως σε ό,τι αφορά την ανάληψη πρωτοβουλίας και το συντονισμό για το σχεδιασμό των σχετικών πολιτικών, καθώς και την εποπτεία των Κέντρων Υποδοχής.
- Εξασφάλιση ενιαίου καθεστώτος ίδρυσης και λειτουργίας Κέντρων Υποδοχής (προϋποθέσεις λειτουργίας και πιστοποίησης αυτών, πρότυποι Κανόνες Λειτουργίας κ.ά.), ώστε να εξασφαλίζεται η ομογενοποίηση των πρακτικών, η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, καθώς και η δυνατότητα εκπόνησης ενιαίων εργαλείων που θα διευκολύνουν τη διαχείριση σταδίων της διαδικασίας (π.χ. παραπομπές) και θα προλαμβάνουν ενδεχόμενη ανομοιογενή μεταχείριση των δικαιούχων.
- Αύξηση των θέσεων υποδοχής έτσι ώστε να καλύπτονται, έστω στοιχειωδώς, οι ανάγκες εκείνων από τους αιτούντες διεθνούς προστασίας που δικαιούνται πρόσβαση σε σύστημα υποδοχής. Ενόψει και της υλοποίησης της δέσμευσης της Ελληνικής Πολιτείας απέναντι στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για δημιουργία 1500 νέων θέσεων εντός του 2014, οι ενέργειες για την υλοποίηση της αύξησης των θέσεων πρέπει να είναι άμεσες και αποτελεσματικές.

- Μελέτη και εκπόνηση σχεδίου με συνεργασία της Υπεύθυνης Αρχής του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσφύγων (Υπουργείο Εργασίας) και της Υπεύθυνης Αρχής του νέου Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη) προκειμένου να εξασφαλισθεί ομαλή μετάβαση στον νέο χρηματοδοτικό κύκλο της Ε.Ε. και να αποφευχθεί διακοπή των υπηρεσιών στα Κέντρα Υποδοχής.
- Άμεση ολοκλήρωση εκ μέρους του Υπουργείου Εργασίας των ενεργειών για την απρόσκοπτη υλοποίηση των Προγραμμάτων που εγκρίθηκαν για χρηματοδότηση από το ετήσιο Πρόγραμμα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσφύγων για το 2012 και 2013, έτσι ώστε να μην υπάρξει απώλεια χρηματικών πόρων και να συνεχίσουν τη λειτουργία τους τα χρηματοδοτούμενα από τα κονδύλια αυτά Κέντρα Υποδοχής.

Ασυνόδευτα παιδιά

- Επέκταση του πεδίου εφαρμογής της Υπουργικής Απόφασης προσδιορισμού της ηλικίας και σε άλλες διαδικασίες που αφορούν αλλοδαπά ασυνόδευτα παιδιά και εφαρμόζονται από άλλες αρμόδιες αρχές όπως η Αστυνομία και η Υπηρεσία Ασύλου. Άμεσος στόχος αυτής της αναλογικής εφαρμογής είναι να αποφεύγεται η μακρόχρονη κράτηση ανηλίκων που έχουν καταγραφεί λανθασμένα ως ενήλικοι.
- Δημιουργία μηχανισμού υποστηρικτικού των Εισαγγελέων για την επιτέλεση του έργου τους ως προσωρινών επιτρόπων των ασυνόδευτων παιδιών, με τη δυνατότητα ανάθεσης συγκεκριμένων πράξεων εκπροσώπησης των παιδιών. Σχετική χρηματοδότηση θα μπορούσε να προέλθει και από το νέο Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης της Γενικής Δ/σης Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων της Ε.Ε. Ευρύτερος στόχος πρέπει να είναι η πρακτική ενίσχυση του θεσμού της επιτροπείας, ενώ παράλληλα η Ομάδα Εργασίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης αναμένεται να καταλήξει σε συγκεκριμένες προτάσεις και συστάσεις για αναγκαία κανονιστικά ή πρακτικά μέτρα σε σχέση με το θεσμό αυτό.
- Δημιουργία μιας μονάδας επείγουσας βραχυπρόθεσμης φιλοξενίας των ασυνόδευτων παιδιών, έτσι ώστε να αποφεύγεται η κράτησή τους σε κάθε περίπτωση. Ειδική πρόβλεψη φιλοξενίας για τα παιδιά κάτω των 12 ετών, όπως επίσης και για τα παιδιά που ενηλικιώνονται για τη συνέχιση παροχής φροντίδας. Λήψη άμεσων μέτρων για μη διακοπή ή επανεκκίνηση παροχής υπηρεσιών σε τρία Κέντρα Υποδοχής Ασυνόδευτων Ανηλίκων, στην Αγιάσο, στην Κόνιτσα και στα Ανώγεια.
- Διασφάλιση και διευκόλυνση της άμεσης πρόσβασης των ασυνόδευτων παιδιών στη διαδικασία παροχής διεθνούς προστασίας, καθώς σήμερα αντιμετωπίζουν δυσκολίες (σχετικά με τη μετακίνηση, τη συνοδεία κλπ.) όταν αποφασίζουν να υποβάλουν αίτηση διεθνούς προστασίας. Η παρατεταμένη παραμονή των παιδιών χωρίς καταγραφή δυσχεραίνει την απόλαυση βασικών δικαιωμάτων τους, ενώ παράλληλα τα εκθέτει σε κίνδυνο σύλληψης.
- Δημιουργία Ενιαίου Συντονιστικού Φορέα για την αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης, τη διασφάλιση αποτελεσματικού συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και την εισήγηση κατάλληλων μέτρων για την προστασία των παιδιών με πλήρη σεβασμό των δικαιωμάτων τους. Ο εν λόγω φορέας θα μπορούσε να εκπονήσει ένα πρωτόκολλο δράσεων με ολιστική προσέγγιση και θεσμικό χαρακτήρα, προκειμένου να ακολουθείται από όλους τους επαγγελματίες που εμπλέκονται στην υποστήριξη και την προστασία των ασυνόδευτων παιδιών.

- Ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου σχεδίου και πολιτικών στον τομέα της ένταξης των προσφύγων και των δικαιούχων επικουρικής προστασίας σύμφωνα και με τη Σύμβαση του 1951, την ευρωπαϊκή και την εθνική νομοθεσία. Η αύξηση του ποσοστού αναγνώρισης κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων ετών καθιστά την ανάγκη υιοθέτησης σχετικών μέτρων ακόμη πιο επιτακτική. Με δεδομένο τον αντίκτυπο της οικονομικής κρίσης στο συνολικό πληθυσμό που ζει σήμερα στην Ελλάδα, να λαμβάνεται υπόψη ο προσφυγικός πληθυσμός στα γενικά κοινωνικά μέτρα της Πολιτείας, με έμφαση στα άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες.
- Ανάπτυξη σχεδίων δράσης για την αντιμετώπιση όλων των επιμέρους ζητημάτων της ένταξης, συμπεριλαμβανομένων της στέγασης (ιδίως στην πρώτη φάση της διαδικασίας ένταξης), της επαγγελματικής κατάρτισης, της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, της υγείας και της κοινωνικής πρόνοιας, με ιδιαίτερη έμφαση στην αρχική στοχευμένη στήριξη αμέσως μετά την αναγνώριση.
- Επιτάχυνση της διαδικασίας επανένωσης των οικογενειών των προσφύγων και επέκταση των ευνοϊκών διατάξεων στους δικαιούχους επικουρικής προστασίας.
- Επιτάχυνση των διαδικασιών έκδοσης και ανανέωσης των αδειών παραμονής και ταξιδιωτικών εγγράφων, μεταξύ άλλων και με την ενίσχυση σε προσωπικό και εξοπλισμό των συναρμόδιων υπηρεσιών και αποτελεσματικό συντονισμό των ενεργειών τους.
- Σε ενδεχόμενη αναθεώρηση της νομοθεσίας σχετικά με την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας, να διασφαλισθεί ότι τα ειδικά χαρακτηριστικά των δικαιούχων διεθνούς προστασίας και κυρίως των παιδιών που γεννιούνται στην Ελλάδα, λαμβάνονται υπόψη, καθώς και το γεγονός ότι δεν μπορούν να απολαύσουν την προστασία της χώρας καταγωγής τους.
- Διευκόλυνση των δικαιούχων διεθνούς προστασίας προκειμένου να επωφεληθούν από τις νέες διατάξεις του Ν. 4251/2014 σε προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς την Οδηγία της Ε.Ε. σχετικά με το καθεστώς των πολιτών τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες.

Ρατσιστική βία

Στο Κεφάλαιο αυτό η Ύπατη Αρμοστεία, ως ένας από τους συντονιστές του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, επαναφέρει και υποστηρίζει μια σειρά από τις προτάσεις του Δικτύου (Ετήσια Έκθεση 2013), και ειδικότερα:

- Υιοθέτηση ειδικού επιχειρησιακού σχεδίου πρόληψης και αντιμετώπισης των ρατσιστικών επιθέσεων, σε συνεργασία με εξειδικευμένους διεθνείς και ευρωπαϊκούς οργανισμούς.
- Δημιουργία επίσημου και ενιαίου συστήματος καταγραφής και παρακολούθησης των ρατσιστικών εγκλημάτων, σε συνεργασία με την αστυνομία και κάθε κυβερνητικό ή μη φορέα ο οποίος συλλέγει σχετικά στοιχεία.
- Συγκρότηση ειδικής νομοπαρασκευαστικής επιτροπής, με στόχο την άμεση λήψη νομοθετικής πρωτοβουλίας ώστε να διασφαλίζεται η διερεύνηση του ρατσιστικού κινήτρου ήδη από το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης και ανεξάρτητα από την επιβαρυντική κατάσταση κατά το στάδιο επιμέτρησης της ποινής.

- Διεξαγωγή εκπαιδευτικού προγράμματος, με συνδρομή από διεθνείς και ευρωπαϊκούς οργανισμούς με εξειδίκευση και εμπειρία στην εκπαίδευση των σωμάτων ασφαλείας και δικαιοσύνης, για τους υπηρετούντες στα Τμήματα και Γραφεία Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας αλλά και το σύνολο των υπηρετούντων της ΕΛ.ΑΣ.
- Συνεργασία των αστυνομικών τμημάτων με κυβερνητικούς ή μη φορείς και μεταναστευτικές κοινότητες για την παροχή ιατρο-κοινωνικής βοήθειας, νομικής συνδρομής και διερμηνείας, ώστε να διευκολύνεται η πρόσβαση του θύματος στην αστυνομία.
- Τροποποίηση του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου με σκοπό τη συγκρότηση αποτελεσματικού μηχανισμού καταγγελιών της αστυνομικής βίας και περιστατικών αυθαιρεσίας, ανεξάρτητης διερεύνησης και παρακολούθησης, σύμφωνα με τις συστάσεις των διεθνών οργανισμών.
- Πρόβλεψη ειδικής διαδικασίας στο πλαίσιο του πειθαρχικού ελέγχου εντός της ΕΛ.ΑΣ. για την ταχύτερη εξέταση αυθαιρεσιών με ρατσιστικό κίνητρο.

Η προστασία των ανιθαγενών στην Ελλάδα

- Καθιέρωση μιας εθνικής διαδικασίας καθορισμού της ιδιότητας ενός προσώπου ως ανιθαγενούς, που να διενεργείται σε εξατομικευμένη βάση και με διαδικαστικές εγγυήσεις. Προς τούτο, απαιτείται υιοθέτηση ειδικής νομοθεσίας, καθώς και εξειδικευμένη κατάρτιση των υπεύθυνων λήψης αποφάσεων με στόχο την προστασία των ανιθαγενών.
- Αναθεώρηση του εθνικού νομοθετικού και διοικητικού πλαισίου, προκειμένου να διασφαλισθεί ότι οι ανιθαγενείς απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στη Σύμβαση του 1954 και ότι έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες που δικαιούνται χωρίς διακρίσεις.
- Προσχώρηση της Ελλάδας στη Σύμβαση του 1961 για την Εξάλειψη της Ανιθαγένειας.
- Αναθεώρηση του Κώδικα Ιθαγένειας προκειμένου να εντοπιστούν και τροποποιηθούν τυχόν διατάξεις που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε απώλεια της ιθαγένειας των παιδιών με αποτέλεσμα να μένουν ανιθαγενή.
- Διασφάλιση ότι όλα τα παιδιά που έχουν γεννηθεί στην επικράτεια και είναι ανιθαγενή αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια άμεσα.